

تیزهوشان اروپا (۲)

آموزش تیزهوشان در ۲۱ کشور اروپایی: وضع موجود و چشم انداز

فرانتس مونکس، رایین فلوگر

ترجمه رضا گلشن مهرجردی

این سلسله مقالات، ترجمه پژوهشی است که به سفارش وزارت علوم و آموزش جمهوری آلمان درباره ویژگی‌های تربیت دانش‌آموزان تیزهوش در کشورهای اروپایی تهیه و در سال ۲۰۰۵ منتشر شده است. قسمت اول این مقالات که به معرفی پژوهش و همچنین ارائه خلاصه نتایج آن می‌پردازد، در شماره ۶۷ فصل‌نامه استعدادهای درخشان (پاییز ۱۳۸۷) به چاپ رسیده بود. از این شماره، ادامه این مطلب را شامل بررسی موردی هر یک از کشورهای مورد مطالعه است، پی می‌گیریم.

۱- اتریش

قوانین، مقررات و آیین‌نامه‌های آموزشی

جدیدترین قوانین آموزشی در اتریش، مبتنی بر مصوباتی است که در قرن بیستم، خصوصاً در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ به تصویب رسید. از سال ۱۹۹۰، مقررات مربوط به «تیزهوشی» و «آموزش تیزهوشان» مورد بررسی مجدد قرار گرفت و آموزش دانش‌آموزان مستعد و تیزهوش، صریحاً به بخشی از برنامه آموزشی عمومی تبدیل شد. در حال حاضر، تمایل برای تدوین قوانین و مقررات، بیشتر به «تیزهوشی فردی دانش‌آموزان تیزهوش» و «آموزش تیزهوشان» محدود می‌شود.

قوانین مدارس در اتریش، بر الگوی عمومی آموزش انفرادی و ایجاد امکان گذراندن دوران تحصیل به صورت انفرادی از طریق «تسریع تحصیلی» و «غنی‌سازی» محتوای آموزشی در درون مدارس عادی و نیز مدارس خاص تأکید می‌کند. علاوه بر جداسازی مبتنی بر آموزش فکری و علمی، قوانین مدارس

بر ضرورت ادامه تسهیلات آموزشی در حوزه‌های غیرعلمی و فکری نیز (در دوره ابتدایی تا دبیرستان) اشاره می‌کند.

در قوانین مدارس، فصل ویژه‌ای وجود دارد (SchOG ۱۹۶۲) که به تسهیلاتی در مدرسه اشاره می‌کند که مشخصاً مناسب تیزهوشان است (۱۷\$). این فصل، شامل مقرراتی راجع به تسهیلات خاص، مانند «جهش کلاسی» (۲۶\$) یا «معافیت از آموزش اجباری» در شرایط ویژه و بررسی شده (برای مثال، برای شرکت در کلاس‌های دانشگاهی) است که به طور ضمنی، در جهت آموزش کودکان تیزهوش است.

از سال ۱۹۹۸، انعطاف لازم برای اجازه گذراندن دوران تحصیل از دوره ابتدایی تا دوره دبیرستان به صورت انفرادی، در قوانین آموزشی ایجاد شده است و «جهش کلاسی» هم تا سه نوبت (در هر دوره تحصیلی، یک نوبت) مجاز است.

فراغت تحصیلی زود هنگام از مدرسه، به همراه اجازه حضور در دانشگاه، در سن ۱۵ سالگی امکان‌پذیر است. برای کسب اطمینان از توانایی‌های علمی مورد نیاز، در این موارد یک آزمون ویژه برگزار می‌شود. در نتیجه این مقررات، لازم است سن رسمی مجاز برای دانشجویان دانشگاه‌ها به ۱۵ سال کاهش یابد. آموزش خصوصی و تحصیل در منزل، مجاز است.

تسهیلات و امکانات خاص

همانند نظام آموزشی ویژه، مجموعه متنوعی از تسهیلات خاص نیز در ۱۰ سال گذشته ایجاد شده است. ایده «آموزش تلفیقی» نیز، همانند «جداسازی»، به کار بسته شده است. در اتریش، تیزهوشان در کلاس‌های معمولی درس می‌خوانند ولی از طریق «غنی‌سازی آموزشی»، «کارگاه‌های آموزشی» (دوره پیش‌دبستانی تا دبیرستانی)، «مشاوره انفرادی» (خصوصاً دوره دبستان) یا برنامه‌های جداگانه دیگر در زمینه‌های زبان، ریاضیات، علوم، موسیقی یا ورزش (مانند «Atelierbetriebe» و «Lernwerkstätten»)، مورد توجه قرار می‌گیرند. بیش از ۶۰ مدرسه در وین، در حال کسب تجربه در مورد یک شیوه آموزشی ویژه با عنوان «یادگیری آزاد» هستند. در حال حاضر، «شناسایی» و «آموزش انفرادی» دانش‌آموزان تیزهوش در این چارچوب، در دست بررسی است.

علاوه بر «غنی‌سازی آموزشی»، «تسریع تحصیلی» نیز بر پایه قاعده‌ای مشخص، بیشتر در دوره ابتدایی، مورد تجربه قرار گرفته است. تجربه‌های موفقی در زمینه «جهش پایه‌ای» آرام و ملایم به دست آمده است. پس از طی یک دوره آزمایشی حضور در یک کلاس در پایه

بالاتر، دانش آموز می تواند تصمیم نهایی خود را در زمینه «تسریع» یا «جهش» بگیرد. در دوره دبیرستان، دانش آموزان تیزهوش می توانند در کلاس های آموزشی دانشگاهی حضور پیدا کنند. اگر آنها در آزمون یکی از این درس ها نمره قبولی به دست آورند، پس از ورود به دانشگاه، نیازی به گذراندن دوباره آن درس ندارند.

«مشاوره روان شناسی»، در همه دوره های تحصیلی (دوره پیش دبستانی تا دبیرستانی) در دسترس است. المپیادها و مسابقات محلی، ملی و بین المللی، در زمینه زبان خارجی، علوم طبیعی و اجتماعی، ریاضیات و همچنین ورزش و هنر، در همه دوره های تحصیلی (دوره پیش دبستانی تا دبیرستان) مرتباً برگزار می شود، علاوه بر فعالیت ۱۵ «مدرسه تابستانی»، اتریش در سال ۲۰۰۴ در «برنامه ارشمیدس» نیز که برنامه ای برای دانش آموزان تیزهوش در اروپای مرکزی است، شرکت کرد.

برخی از مدارس، ایده آموزش تیزهوشان از طریق «جداسازی» را دنبال می کنند. دانش آموزان تیزهوش، در کلاس های ویژه و یا حتی مدارس خاص، مانند «مدرسه کال پوپر» که ویژه دانش آموز تیزهوش زبانی و یا توانمندی اجتماعی است، یا «دانشکده تجارت شومپتر» که تسهیلاتی عموماً برای دانش آموزان مستعد در زمینه بازرگانی و امور اجتماعی ارائه می کند، شرکت می کنند.

معیارهای شناسایی و گزینش

شناسایی دانش آموزان تیزهوش، اصولاً به دست متخصصان، مانند روان شناس مدرسه، معلم یا دانشمندانی که آزمون های استاندارد را به کار می برند، صورت می گیرد. اطلاعاتی که از سوی والدین ارائه می شود، در فرایند شناسایی مورد استفاده قرار می گیرد.

به منظور شناسایی دانش آموزان برای برخورداری از تسهیلات خاصی همچون «جهش کلاسی» یا «غنی سازی برنامه آموزشی»، «پیشرفت تحصیلی» در سطح عالی در محدوده استعداد آن فرد و «توصیه معلم» به عنوان معیارهای اصلی محسوب می شوند (در دوره دبستان). در دوره راهنمایی و دبیرستان، متخصصان با پس زمینه روان شناسی نیز، در فرایند انتخاب دانش آموزان دخالت دارند.

برای شرکت در مسابقات و المپیادها، «توصیه خود دانش آموز» و «توصیه معلم» پذیرفته می شود.

یک معیار خیلی مهم، سابقه حضور در دوره های ویژه دانش آموزان تیزهوش است.

مدارس تخصصی، معیارهای گزینش خاص خود را دارند. «پیشرفت تحصیلی» در مدرسه، به عنوان نشانه‌ای برای استعداد برتر شناخته می‌شود.

انجام آزمون‌های روان‌شناسی به دست روان‌شناس مدرسه، در جریان شناسایی، به کار برده می‌شود. شناسایی پدیده «کم‌آموزی» در اتریش، در کانون توجه است. فرایند مناسبی برای تشخیص این پدیده و یا حتی راهنمایی در این زمینه، در دست نیست. امید آن است که در روش «یادگیری آزاد» (نک به: بخش «تسهیلات و امکانات خاص»)، امکان بهتری برای شناسایی دانش‌آموزان تیزهوش فراهم شود.

آموزش حرفه‌ای، ارتقای معلمان و شبکه‌های تبادل تجربیات

در ده سال گذشته، آموزش تیزهوشان به صورت روزافزون به بخشی از برنامه تربیت معلم افزوده شده است. با این حال، تنها تعدادی از «کالج‌های تربیت معلم»، «آموزش تیزهوشان» را به عنوان یک بخش اساسی در برنامه آموزشی خود وارد کرده‌اند. در سطح دانشگاه‌ها، سمینارها، سخنرانی‌ها و کارگاه‌های آموزشی در زمینه مسائل نظری و تجربی «تیزهوشی» و «آموزش تیزهوش» به صورت متناوب و بیشتر از گذشته برگزار می‌شوند. دوره‌های آموزشی مربوط به تیزهوشی در دوره تربیت معلم، معمولاً انتخابی و اختیاری هستند. در «مؤسسات آموزشی» اتریش که در هر ۹ «استان» اتریش وجود دارند، بازآموزی معلمان و برنامه ارتقای معلمان راجع به آموزش تیزهوشان مرتباً برای معلمان دوره ابتدایی تا دبیرستان برگزار می‌شود. «کالج‌های تربیت معلم» و «مؤسسات آموزشی»، هر دو، دست کم سالی یک بار سمینارها و سخنرانی‌هایی برای معلمان، دانشمندان و دیگر افراد علاقه‌مند در این زمینه برگزار می‌کنند. توسعه حوزه آموزش تیزهوشان، به شدت تحت تأثیر برنامه تحصیلات تکمیلی «انجمن اروپایی برتر» (ECHA) است که منجر به دریافت گواهی‌نامه «متخصص در آموزش تیزهوشان» می‌شود. این برنامه، به همت پروفسور فرانتس مونکس و دکتر ویلی پیترز (دانشگاه رادبودنی‌ژمگن) توسعه پیدا کرد و از سوی ۹ مؤسسه آموزشی برگزار می‌شود. بخشی از هزینه برنامه تحصیلات تکمیلی ECHA، از طرف وزارت آموزش اتریش تأمین می‌شود. تاکنون، بیش از ۶۰۰ نفر از معلمان، دوره آموزشی ۵۰۰ ساعته را با موفقیت به پایان رسانده‌اند.

اتریش تلاش دارد برای هر مدرسه، یک نفر «متخصص آموزش تیزهوشان» اختصاص دهد.

پژوهش، مراقبت حرفه‌ای و مشاوره‌ای

به طور کلی، بسیاری از مدارس دوره ابتدایی توسط معلمان مشاور خدمات مشاوره‌ای دریافت

می‌کنند. براساس توافق دولتی میان احزاب حاکم، وزارت آموزش و مؤسسات متعددی برای آموزش تیزهوشان و پژوهش در زمینه تیزهوشی تأسیس نمود. وزارت آموزش، به شدت درگیر مجموعه‌ای از فعالیت‌های پژوهشی و ارائه خدمات مشاوره حرفه‌ای برای تیزهوشان است.

از سال ۱۹۹۹، «مرکز ملی تحقیقات و آموزش تیزهوشان اتریش»، تسهیلات تخصصی خود را در اختیار مدارس، معلمان، والدین و دانش‌آموزان قرار داده است. این مرکز، به عنوان یک مرکز پیشگام و صاحب صلاحیت برای ارزیابی برنامه‌ها، پروژه‌های آزمایشی را برای آموزش تیزهوشان هماهنگ می‌کند، و نیز از طریق سفارش انجام پژوهش، برنامه‌های راجع به تأثیر المپیادها، «جهش کلاسی» و «آموزش‌های تابستانی» را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. مدارس در به کارگیری آیین‌نامه‌ها و برنامه‌های آموزشی متفاوت، آزادی عمل نسبی دارند. این وظیفه «مرکز ملی تحقیقات و آموزش تیزهوشان» است که رویکردهای مختلف را مورد ارزیابی قرار دهد.

علاوه بر «مرکز ملی تحقیقات و آموزش تیزهوشان»، این مؤسسات نیز بنا به نیاز می‌توانند مورد مشورت قرار گیرند: «مؤسسه آموزشی»، «آکادمی آموزشی» مشتمل بر یک واحد هماهنگی برای آموزش تیزهوشان (هرکدام، در یکی از ۱۶ بخش)، برخی دانشگاه‌ها مانند «دانشگاه وین» (پروفسور فردریک اسوالد)، و نیز خود وزارت آموزش.

کنگره‌هایی راجع به تیزهوشی و آموزشی تیزهوشان، از سال ۱۹۹۶ به صورت مرتب برگزار شده است. هر دو سال یک بار، وزارت آموزش، اعتبار کافی برای برگزاری یک کنفرانس راجع به موضوعات مختلف آموزش تیزهوشان را تأمین می‌کند. همه ادارات هماهنگ‌کننده آموزش تیزهوشان در ۹ استان اتریش، در این کنگره‌ها شرکت می‌کنند. «مرکز ملی تحقیقات و آموزش تیزهوشان» به عنوان مؤسسه سازماندهی‌کننده، ایفای نقش می‌کند. در سال ۲۰۰۴، موضوع «تیزهوشی در ریاضیات و علوم» مورد تأکید قرار گرفت.

اولویت‌ها و توقعات

آموزش تیزهوشان در اتریش، ریشه در حوادث سیاسی دارد. دهه اخیر، با اجماع در میان احزاب سیاسی مختلف، به تعریف علمی تیزهوشی و نیازهای آموزشی دانش‌آموزان تیزهوش اختصاص یافته است. بحث «تلفیق یا جداسازی»، به بحث «تلفیق و جداسازی» تبدیل شده است که هرچه بیشتر بر سلامت و رفاه دانش‌آموزان تیزهوش تأکید دارد. ابتکارات مدارس و فعالیت‌های بخش خصوصی نیز در چند سال اخیر به طور جدی توسعه پیدا کرده است.

با وجود توسعه سریع کیفیت آموزش تیزهوشان، وضع قوانین و آئین‌نامه‌های واضح و آشکار

بیشتر همچنان در اتریش ضرورت دارد. حساسیت معلمان، والدین و دانش‌آموزان در زمینه تیزهوشی روشن و آشکار است؛ اما «تنوع موجود» در میان مدارس راجع به نیازهای آموزشی تیزهوشان باید توسعه پیدا کند.

مجموعه‌ای از نشریات علمی در مورد تیزهوشی و آموزش تیزهوشان، در اتریش وجود دارد؛ اما مواد آموزشی مرتبط به قدر کافی در دسترس معلمان قرار نگرفته است. این وضعیت باید تغییر کند

البته، مهم‌ترین کاری که باید انجام گیرد، کیفیت بخشی به نحوه آموزش تیزهوشان در میان معلمان و نیز مؤسسات تخصصی دست‌اندرکار آموزش تیزهوشان (از کودکان تا دانشگاه) است. «آموزش تیزهوشان» باید در برنامه آموزشی «تربیت معلمان» ادغام شود و نه به شکل اختیاری، بلکه به شکل یک سرفصل اجباری ارائه شود.

دوره‌های بازآموزی پس از فارغ‌التحصیلی در زمینه «آموزش تیزهوشان»، همانند برنامه «انجمن اروپایی توانایی برتر» که منجر به دریافت گواهی‌نامه «متخصص در آموزش تیزهوشان» می‌شود. باید فرصت را برای ادامه تحصیل در سطح دانشگاهی فراهم آورد، و نیز باید با همکاری دانشگاه‌های اروپایی، دوره آموزشی آموزش تیزهوشان در مقطع کارشناسی ارشد تأمین شود.

معلمان متخصص در امر آموزش تیزهوشان، باید در مدرسه مورد توجه قرار گیرند و قادر باشند وقت بیشتری را صرف فعالیت در حوزه آموزش تیزهوشان کنند. از این طریق، آنها می‌توانند به عنوان «دیده‌بان» و «مشاور» تیزهوشان نقش‌آفرینی کنند و روند موفقیت‌آمیزی را در شناسایی تیزهوشان ایجاد کنند. در این رابطه، باید توجه ویژه‌ای به شناسایی «تیزهوشان کم‌آموز» اعمال شود. توجه ویژه‌ای به بحث «تفاوت جنسیتی» به خصوص در فعالیت‌های پژوهشی، مورد نیاز است. به طور کلی، نیاز به تحقیقات بیشتری برای بررسی نیازهای آموزشی و پرورشی کودکان تیزهوش، وجود دارد.

گسترش آموزش تیزهوشان در اتریش در ده سال اخیر، از تلقی تیزهوشی به عنوان یک استثنای تا پذیرش آن به عنوان سیاست عمومی آموزش تیزهوشان، باید همچنان استمرار پیدا کند. برای رسیدن به این هدف، و برای کسب اطمینان از رسیدن به حدنصاب بالا در آموزش تیزهوشان، ساختار ارتباط دهنده مؤسسات هماهنگ کننده آموزش تیزهوشان در ۹ استان اتریش با «مرکز ملی تحقیقات و آموزش تیزهوشان» باید هرچه بیشتر تقویت شود.

۲- بلژیک (فلاندرز)

قوانین، مقررات و آئین‌نامه‌های آموزشی

در قوانین بلژیک (فلاندرز)، تعریف مشخصی از «تیزهوشی» یا «آموزش تیزهوشان» نشده و این مفاهیم رسمیت نیافته است. وزیر آموزش فعلی، در حال تدوین قانونی است که در آن بر روی تسهیلات ویژه «تفاوت‌های میان کودکان» تمرکز شده است. در این متن، برای نخستین بار در تاریخ بلژیک، کودکان تیزهوش به عنوان یک گروه ویژه مورد توجه قرار خواهند گرفت. پیش‌بینی می‌شد که این روند قانونگذاری، تا پایان سال ۲۰۰۲ به اتمام برسد.

همچنین، دستورالعمل‌های غیرمکتوبی از سوی ناظران مدارس و دیگر مسئولان مرتبط امور تنظیم شده است. در برخی موارد، مستندات مربوط به «تیزهوشی»، توسط کادر یک مدرسه خاص، برای همان مدرسه تهیه می‌شود. چنین مستنداتی شامل معیارهای شناسایی و گزینش و نیز ابزارهای تشخیصی مناسب و دیگر شرایط ویژه ورود به این مدارس می‌شود. به طور کلی مدارس در چگونگی آموزش تیزهوشان اختیار کامل دارند.

تسهیلات و امکانات خاص

«ورود زود هنگام» و «جهش پایه‌ای» در فلاندرز امکان‌پذیر است. جهش پایه‌ای، در دوره ابتدایی آسان‌تر است؛ زیرا برای جهش یک پایه در دوره راهنمایی یا دبیرستان، لازم است یک امتحان رسمی دولتی برگزار شود تا امکان ورود به پایه‌های بالاتر فراهم گردد. به طور معمول، جهش پایه‌ای در فلاندرز تقریباً نادر است.

از سال ۲۰۰۰، خصوصاً مدارس ابتدایی، به این نکته علاقه‌مند شده‌اند که چگونه می‌توانند کودکان تیزهوش را درون نظام عادی مدارس معمولی اداره کنند. در طول سال تحصیلی فعلی، برخی مدارس (ابتدایی و نیز راهنمایی و دبیرستان) به صورت ابتکاری، ارائه تسهیلات و کسب تجربیات ویژه در خصوص افراد توانمندتر را در دستور کار قرار دادند.

از آنجا که مدارس در چگونگی آموزش تیزهوشان اختیار کامل دارند، برخی از مدارس برنامه‌های آزمایشی را به اجرا درمی‌آورند و برخی دیگر چنین کاری نمی‌کنند. تقریباً ۱۰ تا ۱۵ درصد مدارس، کلاس‌هایی موسوم به «کلاس کانگورو» را به مدت ۴ ساعت در هفته ایجاد کرده‌اند. در این کلاس‌ها، دانش‌آموزان تیزهوش از کلاس‌های معمولی مختلف و با سنین متفاوت، در کنار هم جمع می‌شوند تا بر روی تمرین‌ها و پروژه‌های چالش‌برانگیز کار کنند. این اقدام ابتکاری در اصل اهداف «شناختی» داشت. با این وجود، پس از انجام آزمایش‌های

میدانی، به نظر می‌رسد این اقدام - که در آن امکان مواجهه با همتایان فراهم می‌شود - برای رشد «اجتماعی-هیجانی» تیزهوشان نیز حائز اهمیت است. این ارتباط با همتایان، تأثیر مثبتی بر «حرمت خود» افراد با استعداد دارد. از این گذشته، در این کلاس‌ها آنها می‌توانند با همتایان خود به رقابت بپردازند که به آنها کمک می‌کند که «خودانگاشت» واقع‌بینانه‌تری از خود به دست آورند.

توجه به آموزش تیزهوشان در دوره راهنمایی و دبیرستان نیز در حال رشد است. تجربیات مختلفی که این روزها به اجرا گذاشته می‌شود، جایی در میان الگوهای موجود «فشرده‌سازی برنامه آموزشی» و «غنی‌سازی در سطح مدرسه» قرار می‌گیرند.

بعضی از مدارس، «مطالعه شخصی» را به عنوان یکی از تسهیلات غنی‌سازی برای دانش‌آموز تیزهوش تجربه می‌کنند. مهم‌ترین دستورالعمل موجود در بلژیک در رابطه با طراحی تسهیلات ویژه تیزهوشان، به جست‌وجو برای یافتن نقطه تعادلی میان «جداسازی» و «تلفیق» تأکید می‌کند. ایده «جداسازی» خصوصاً با توجه به نتایج «اجتماعی - هیجانی» ناشی از ایجاد گروهی از همتایان، بسیار موفق بوده است.

فعالیت‌های خارج از مدرسه، عموماً به صورت مسابقه‌های هنری، ورزشی و ریاضیات برنامه‌ریزی می‌شوند. دانش‌آموزان تیزهوش تحصیلی، می‌توانند در فعالیت‌های دیگری نیز شرکت کنند که به صورت غیرمستمر و بیشتر در سطح آزمایشگاهی (در دوره راهنمایی و دبیرستان) برگزار می‌شوند. اتحادیه اولیا، موسوم به «بکینا» نیز دوره‌های تابستانی ویژه‌ای برای دانش‌آموزان تیزهوش در دوره‌های پیش‌دبستانی، ابتدایی و دبیرستانی برگزار می‌کنند.

معیارهای شناسایی و گزینش

هیچ سازوکار رسمی برای شناسایی تیزهوشان در فلاندرز وجود ندارد. هر مدرسه‌ای، فرایند شناسایی ویژه خود را تدارک می‌بیند. معمولاً «آزمون‌های روان‌شناختی هوش» در فرایند تشخیص به منظور نامزدی یک دانش‌آموز برای دریافت تسهیلات خاص، به کار گرفته می‌شوند. ارزیابی‌های تخصصی و کارشناسی کمیاب هستند، ولی از سوی مدارس و معلمان مورد پذیرش قرار می‌گیرند.

آموزش حرفه‌ای، ارتقای معلمان و شبکه‌های تبادل تجربیات

از آنجا که مدارس برای برنامه‌ریزی تسهیلات ویژه تیزهوشان اختیار کامل دارند، «معلم» عامل اساسی در این میان به شمار می‌رود. با این وجود، برنامه‌های تربیت معلم تخصصی در زمینه آموزش تیزهوشان در دوره آموزش اجباری معلمان در فلاندرز وجود ندارد. سرفصل «تیزهوشی»

یا «آموزش تیزهوشان»، به هیچ شکلی مورد بحث قرار نمی‌گیرد.

معلمان در حال خدمت، می‌توانند به صورت داوطلبانه در کلاس‌هایی با موضوع «آموزش تیزهوشان» شرکت کنند. درخواست برای شرکت در این کلاس‌ها، در حال افزایش است. در سال ۲۰۰۲، نخستین دوره آموزشی «متخصص آموزش تیزهوشان» از سوی «انجمن اروپایی توانایی برتر» با حضور ۱۰ شرکت‌کننده در فلاندرز آغاز به کار کرد.

علاوه بر این، دستورالعمل‌هایی به منظور تسریع انتقال دانش و کسب تخصص در زمینه آموزش تیزهوشان، برای معلمان مدارس ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان تدوین شده است. به منظور حصول اطمینان بیشتر در خصوص «آموزش تفکیکی درون کلاسی»، توجه ویژه‌ای به تهیه مواد آموزشی تفکیکی شده است.

پژوهش، مراقبت حرفه‌ای و مشاوره

در گذشته، چند پژوهش بر روی توانایی و استعداد بالا، در «دانشگاه آزاد بروکسل» به اجرا درآمده است. در سال ۱۹۹۸، «مرکز مطالعات تیزهوشی» در «دانشگاه آنتورپ» تأسیس شد، که در آن نظارت عالی بر پایان‌نامه‌های مرتبط با حوزه تیزهوشی اعمال می‌شود. علاوه بر این «مرکز مطالعات تیزهوشی» خدمات تخصصی خود، از جمله یک برنامه تخصصی برای شناسایی دانش‌آموزان تیزهوش را به اولیا و معلمان ارائه می‌کند.

اولویت‌ها و توقعات

توجه به جایگاه ویژه کودکان تیزهوش در بلژیک، در سال ۱۹۹۸ آغاز شد. هنگامی که «مرکز مطالعات تیزهوشی» در «دانشگاه آنتورپ» تأسیس شد، اوضاع این گروه از کودکان در فلاندرز متحول شد. تنها حرکت ابتکاری که پیش از این صورت می‌گرفت، مربوط به «انجمن اولیای بکینا» بود. تاکنون، قانونگذاری برای تیزهوشان و اقدامات سیاسی دیگر صورت نگرفته است؛ ولی وزارت آموزش به تدریج بیش از گذشته متوجه نیازهای ویژه این کودکان می‌گردد.

در حال حاضر، آموزش تیزهوشان یک اقدام ابتکاری در مدارس است. مهم‌ترین مانع در برابر آموزش تیزهوشان در فلاندرز، کمبود کمک‌های مالی است. حتی اگر تعدادی از مدارس تسهیلاتی را برای تیزهوشان در نظر بگیرند، به لحاظ مالی مورد حمایت قرار نمی‌گیرند.

در نهایت، پژوهش‌های بیشتری مورد نیاز و ضروری است. ابتدا، نیاز به انجام پژوهش‌های بنیادین وجود دارد. سپس باید بر روی تجربه‌های آموزشی و ارزیابی «ورود زود هنگام» و «جهش پایه‌ای» به عنوان تسهیلاتی برای تیزهوشان، تحقیقاتی صورت گیرد.

۳- سوئیس

سیستم آموزشی سوئیس، به شیوه کاملاً غیرمتمرکز سازماندهی شده است. سوئیس شامل ۲۶ منطقه (کانتون) است که هر کدام، قوانین آموزشی و آئین‌نامه مدارس مخصوص به خود را دارند. اطلاعات زیر مبتنی بر ۱۹ منطقه آلمانی زبان است که در کنار هم، «شبکه آموزشی برای آموزش تیزهوشان» سوئیس را تشکیل می‌دهند. به دلیل روابط نزدیک و همکاری میان نظام آموزشی مناطق آلمانی زبان سوئیس و پادشاهی لیختن اشتاین، لیختن اشتاین نیز بخشی از شبکه آموزشی برای آموزش تیزهوشان سوئیس است. اطلاعات مربوط به لیختن اشتاین نیز در این گزارش ذکر شده است.

قوانین، مقررات و آئین‌نامه‌های آموزشی

اکثر منطقه‌های سوئیس در قوانین آموزشی خود، «دانش‌آموزان تیزهوش» را مدنظر قرار داده‌اند، اطلاعاتی در خصوص «آموزش تیزهوشان» فراهم کرده‌اند و یا دست کم دانش‌آموزان تیزهوش را به عنوان گروهی از دانش‌آموزان با نیازهای آموزشی خاص در نظر گرفته‌اند. «ورود زودهنگام» به مدرسه در بیشتر مناطق اجرایی و برنامه‌ریزی شده است. همه مناطق اجازه «جهش پایه تحصیلی» در دوره ابتدایی را می‌دهند. امکان جهش تحصیلی در دوره راهنمایی و دبیرستان نیز در قوانین آموزشی بیشتر منطقه‌ها پیش‌بینی شده است.

تسهیلات و امکانات خاص

یکی از تسهیلات معمول برای تیزهوشان در سوئیس، «تسریع تحصیلی» در قالب ورود زودهنگام به مدرسه و یا جهش تحصیلی است. در طول روزهای معمولی فعالیت مدرسه، دانش‌آموزان تیزهوش اجازه دارند در یک ماده درسی خاص در کلاس‌های سال‌های بالاتر شرکت کنند. تسهیلات به رسمیت شناخته شده دیگر، «فعالیت‌های غنی‌سازی» است که معمولاً بر پایه «تفکیک در درون کلاس» و یا در همکاری میان مدرسه با «خانه - مدرسه» سازماندهی می‌شود. «خانه - مدرسه»‌ها نیز به نوبه خود، فعالیت‌های گروهی در محدوده «خانه - مدرسه» محلی و یا در شبکه «خانه - مدرسه»‌ها را ارائه می‌کنند. در موارد خاص، امکان معافیت دانش‌آموز تیزهوش از آموزش عمومی اجباری نیز، در یک چارچوب محدود وجود دارد.

همچنین استفاده از «معلم مشاور»، «تدریس خصوصی» و «تفکیک» (آموزش در کلاس‌های تخصصی، معمولاً در موضوعات غیرفکری)، اگرچه خیلی کمتر، اما در بعضی موارد مشاهده می‌شود. جدول ۱، گزارشی از تسهیلات ویژه تیزهوشان در منطقه‌های مختلف ارائه می‌کند.

جدول ۱ - تصویری از تسهیلات ویژه تیزهوشان در منطقه‌های مختلف سوئیس (شامل پادشاهی لیختن اشتاین)

تسهیلات		EDKOST	BKZ	AG	AL	AR	BE	BL	BS	FL	GL	GR	LU	NW	OW	SG	SH	SZ	TG	UR	VSD	ZG	ZH
الف	ورود زودهنگام	●		●	●	●	●	○	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●		●	●	●	●
	شرکت در کلاس مشترک با پایه بالاتر در دروس خاص	●	●	●		●	●		●	●		○	●	●	●	●			●	●		●	●
	چش پایی	●	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●
ب	غنی‌سازی به عنوان تفکیک درون	●	●	●	●	●	●		●	●			●	●	●	●			●	●	●	●	●
	همکاری با خانه - مدرسه	●	●	●		●	●	●	●	●		○	●	●	●	●			●	●	●	●	●
	قرارداد فراگیری فردی	●	●	●	○	●	●			●			○	●	●	●	●		●	●	●	●	●
	معافیت از آموزش اجباری	●	●	●		●	●		●			●	●	●	●	●			●	●	●	●	●
	کارگاه‌های آموزشی			●			●	●		●		●	●	●		●			●	●	●	●	●
ج	فعالیت‌های گروهی در خانه مدرسه‌ها	●	●	●	●	●	●	●	○	●	○	●	●	●	●	●			●	●	●	●	●
	فعالیت‌های شبکه خانه مدرسه‌ها	●	●	●	●	●	●	●	●			○	●	●	●	●			●	●	●	●	●
	مشاوره انفرادی	●	●	●	●	●	●			●	●	●	●			●			●	●	●	●	●
	کلاس‌های ویژه (موسیقی، هنر، ورزش)			●			●	●	●	○	○	○	○	○	○				●				
	کمک مالی برای آموزش جداگانه (شخصی)			○				●	●				●	○		●			●		●	●	●
د	آموزش پایه اجباری، بازآموزی و آموزش‌های پیشرفته	●	●	●	●	●	●	○	●	●	○	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	مؤسسات مشورتی	●	●	●	○	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●
	کارشناسان با مؤسسات تخصصی	●	●	●	●	●	●	□	●	○	○	●	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●
	مواد آموزشی			●	●	●	●	●	●	○	○	●	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●
	فعالیت‌های اطلاع‌رسانی و جلب حساسیت عمومی	●	●	●	●	●	●	□	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
ه	اولویت با آموزش تلفیقی در کلاس‌های عادی	●	●	●	○	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●
	توجه ویژه به گروه‌های خاص (دانش آموزان دختر، دانش آموزان SVS، کم‌آموزان)	●		●			●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○		○	○	○	○	○
	آموزش تیزهوشان به عنوان موضوعی در مدرسه و ارتقای کیفیت	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	○	○	○	○		○	○	○	○	○
	تعریف روشن و صریح	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	○	○	○	○		○	○	○	○	○

راهنمای جدول ۱: آلنزل اینرهودن (AL)، آلنزل اوبرهودن (AR)، برن (BE)، باسل لندشافت (BL)، باسل استات (BS)، پادشاهی لیختن اشتاین (FL)، گلاروس (GL)، گرابوندن (GR)، لوزان (LU)، نیدوالدن (NW)، اوبوالدن (OW)، شافهاسن (SH)، سوئیس (SZ)، سنت گالن (SG)، تورگو (TG)، اوری (UR)، والیس، منطقه آلمانی زبان (Vsd)، زوگ (ZG)، زوریخ (ZH)،

الف: تسریع ب: غنی‌سازی ج: فعالیت گروهی تسهیلات انفرادی د: پشتیبانی متخصصان ه: اطلاعات بیشتر

●: در دسترس در این منطقه، دست کم از سال ۲۰۰۲

○: در دسترس در این منطقه، دست کم از سال ۲۰۰۴

□: همچنان دور از دسترس، دست کم تا سال ۲۰۰۴

معیارهای شناسایی و گزینش

تصمیم اصلی در خصوص استفاده از تسهیلات خاص تیزهوشان در یک کلاس عادی، مبتنی بر «توصیه معلم» و یا «توصیه خود» دانش آموز است. استفاده از سایر تسهیلات، همانند «جهش کلاسی» و یا «شرکت در کلاس پایه بالاتر در یک ماده درسی» نیازمند انجام «آزمون‌های روان‌شناسی» توسط روان‌شناس (در مدرسه) است.

آموزش حرفه‌ای، ارتقای معلمان و شبکه‌های تبادل تجربیات

آموزش معلمان در «دانشگاه تربیت معلم» انجام می‌شود. آموزش تیزهوشان، بخشی از برنامه آموزشی عمومی است که هر دانشجویی باید در دوره تربیت معلم آن را بگذراند. برای بازآموزی معلمان نیز موضوع آموزش تیزهوشان به صورت منظم و به شیوه‌های مختلف، سمینارها گرفته تا دوره‌های فوق دکترا ارائه می‌گردد. «دانشگاه علوم تربیتی زوربخ» دوره آموزشی برای اخذ «گواهینامه انجمن اروپایی تیزهوشان» را برگزار می‌کند. مسئولان مدارس و ادارات محلی آموزش نیز، موقعیت‌های مناسبی را برای متخصصان آموزش تیزهوشان فراهم می‌کنند تا از عهده پاسخگویی به نیاز معلمان، والدین و دانش‌آموزان به مشاوره صحیح، برآیند. امکان برگزاری برنامه‌های بازآموزی معلمان نیز وجود دارد. جدای از اینها، اطلاعات و محتوای آموزشی راجع به «تیزهوشی» و «آموزش تیزهوشان»، به صورت ساختاری در متون آموزشی این رشته پراکنده شده است تا آگاهی عمومی نسبت به این موضوعات را افزایش دهد. «خانه - مدرسه» نیز، دوره‌های بازآموزی داخلی را برگزار می‌کند.

سمینارهای یک هفته‌ای راجع به «آموزش تیزهوشان» با عنوان «وینگز» به شیوه غیردولتی، در مراکز مختلف بازآموزی در مناطق مختلف سوئیس ارائه و برگزار می‌شود.

به طور کلی، تمام مناطق برای تضمین تبادل تجربیات، به صورت شبکه‌ای با هم در ارتباط هستند. شبکه‌های داخلی مدارس و بین مدارس، هر دو براساس موضوع تسهیلات برای «تیزهوشان» بنیان نهاده شده‌اند. کارگروه ویژه‌ای با حمایت مالی ۲۰ منطقه (از جمله لیختن اشتاین) برای همه مناطق آلمانی زبان سوئیس تشکیل شده است و خدمات و اطلاعاتی را از طریق اینترنت ارائه می‌کند.

پژوهش، مراقبت حرفه‌ای و مشاوره

در سوئیس، تنها تعداد اندکی از متخصصان رشته آموزش تیزهوشان مهارت‌های خود را در این زمینه ارائه می‌کنند. هر منطقه در سوئیس، یک مقام مسئول در زمینه آموزش تیزهوشان دارد.

چند مؤسسه و دانشگاه در زمینه آموزش تیزهوشان تحقیق و پژوهش می‌کنند. تحقیقات طولی، به منظور شناخت «دانش‌آموزان تیزهوش» با موضوع «خواندن و محاسبه زود هنگام به عنوان یک واقعیت اجتماعی» و «مراقبت و آموزش دانش‌آموزان تیزهوش» انجام می‌شود. افزون بر این، تسهیلات ارائه شده براساس مبانی قانونی، ارزیابی می‌شوند. تعداد زیادی مراکز مشاوره خصوصی برای کمک به تیزهوشان در سوئیس فعالیت می‌کنند.

اولویت‌ها و توقعات

آموزش تیزهوشان در سوئیس، با ابتکار بخش خصوصی شروع شد. سپس فعالیت‌های مدارس و سیاست‌گذاران در پی آن آمد. در حال حاضر، سوئیس در مرحله تحقق و تثبیت این فعالیت‌هاست. اکثر منطقه‌ها، نگاه خود را گسترش داده و قوانین و آئین‌نامه‌های خود را با ملاحظه تیزهوشی سازگاری داده‌اند. بزرگ‌ترین مشکل و مانع پیشرفت‌های بعدی، تأمین اعتبار طرح‌ها و راهکارهای پیشرفته است.